

היבטים לשוניים בפרשת נח עה

דקדוקי קריאה בפרשה ובהפטרות שבת ראש-חדש ובראשון של לך-לך

ו ט הַתְּהִלָּה-נָח: געיה בה"א הראשונה
ו יג וְהִנְנִי: נו"ן ראשונה בשווא נח על אף הקושי, כן הדבר גם בפס' יז
ו טז אָמַר: האל"ף בפתח והמ"ם אחריה בדגש חזק¹. מְלַמֵּעֵלָה: למ"ד ראשונה אינה דגושה והיא בשווא נח, וכן בכל המקרא. תַּחְתִּימִם: הת"ו השנייה בחירק חסר ואחריה יו"ד, מנוקדת אף היא בחירק² ובדגש חזק. דומה הדבר בתיבה הבאה שְׁנַיִם
ו יז רֹחַ חַיִּים: יש להקפיד על הפרדת התיבות, כן הדבר גם בהמשך
ו יח וְהִקְמַתִי מִלְרַע בַּגִּל וי"ו ההיפוך לעתיד, וכן ט יא וְהִקְמַתִי אֲבֵל בִּט יז הִקְמַתִי מִלְרַע, וכן בכל המקרא
ו כ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלָיו לְהַחְיֹת: ישנם קוראים המבלבלים מקרא זה לבין קודמו שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל-הַתֵּבָה לְהַחְיֹת אֶת־וּמוֹסִיפִים אַחֲרָיו אֶת הַתֵּיבָה 'איתך' הבאה בקטע הראשון בלבד
ו כא לְאַכְלָה: האל"ף בקמץ קטן
ז ב תִּקַּח-לֶךְ: געיה בת"ו
ז ד אֶת-כָּל-הַיְּקוּם: היר"ד בשווא נח
ז ז וַיָּבֵא נֹחַ: טעם נסוג אחור ליו"ד, אין להשגיח בספרים (קורן ביניהם) המטעימים מלרע
ז יא כָּל-מַעֲיֵנֹת: שני שוואים רצופים, העי"ן בשווא נח והיר"ד אחריה בשווא נע, כן הדבר גם בהמשך ח ב
ז יד כָּל צִפּוֹר כָּל-כְּנָף: טעם טפחא בתיבת כָּל³
ז יז וַתָּרֶם: הרי"ש בקמץ קטן
ז יט גָּבְרוּ: הטעמה משנית של מרכא בגימ"ל
ז כב בְּחֻרְבָּה: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מידע
ז כג וַיָּמָח: הטעם ביו"ד והמ"ם אינה דגושה⁴. אֶת-כָּל-הַיְּקוּם | אֲשֶׁר | טעם לגרמיה מתרדף (רצוף) וַיָּמָחוּ: במלרע והמ"ם דגושה. וַיִּשְׁאַר: במלעיל
ח א וַיִּשְׁכּוּ: שי"ן ימנית בחולם והכ"ף אחריה דגושה
ח ד וַתֵּנַח: הטעם בת"ו
ח ז וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרֶב: מלשון 'לִשְׁלַח' וכן ח וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה אֶךְ בַּמִּשְׁךְ ט וַיִּשְׁלַח יָדוֹ, מלשון 'לִשְׁלוח'
ח י שִׁלַּח: השי"ן בפתח והלמ"ד דגושה, אין כאן לשון עבר
ח יב וַיִּיחַל: יו"ד ראשונה דגושה בחירק חסר, יו"ד שנייה דגושה אף היא ובקמץ
ח יג חָרְבוּ חָרְבוּ: החי"ת בקמץ רחב והרי"ש אחריה בשווא נע, כן הדבר בשני המקומות
ח יז בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ: שני תביר רצופים
ח יח וַיֵּצֵא-נֹחַ: תיבה אחת, ביו"ד מאיילא⁵ כטעם משנה

¹ כן הדבר בכל המקרא, בשונה מאֲמַח במשמעות של שפחה עיין רש"י שמות ב ה.

² החירק ביו"ד הוא חירק מלא, תנועה גדולה. כתיב מלא וחסר מקראי אינו קובע את המבנה הדקדוקי

³ עיין רש"י כאן, דבריו מתאימים לטעם טפחא ב'כל'

⁴ הקורא מלרע ומ"ם דגושה – עובר לבנין נפעל

⁵ וַיֵּצֵא-נֹחַ הטעם במילה וַיֵּצֵא אינו טפחא (טרחא) אלא מאיילא והוא טעם מחבר, בניגוד לטפחא

ח יט כָּל רוֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ: טעם טפחא בתיבת כָּל
 ח כא לֹא-אֶסֶף: מילים מוקפות, הלמ"ד בגעיא לא בטעם מונח
 ט ט הַנְּנִי: נו"ן ראשונה, על אף הקושי, בשווא נח
 ט יג בְּעֵנָן: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע וכן הדבר גם בהמשך הפרק
 ט יד בְּעֵנָנִי: נו"ן ראשונה בשווא נע
 ט כד וַיִּקֶץ: במלעיל. וַיִּדַּע מלעיל, אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ: טעם נסוג אחור לעי"ן
 ט כו אֱלֹהֵי שֵׁם: טעם נסוג אחור ללמ"ד
 ט כט וַיִּהְיֶה: כך הוא הנוסח בכל ספרי תימן, בספרים האשכנזים והספרדים וַיִּהְיֶה. נראה כי נוסח
 תימן הוא הנכון אך יש לקרוא לפי מה שכתוב בספר התורה ממנו קוראים⁶
 י ג וַתִּגְרַמָּה: במלרע
 י ז כֹּשֶׁ: בזקף לא ברביע. וַדָּדָן: על אף הקושי, הדל"ת הראשונה בשווא נח
 י י וְכִלְנָה: נו"ן בצירי
 י יא נִינְוָה: הנ"ן השניה בשווא נע וכן הדבר בהמשך
 י יב וְאֶת-רָסָן: זקף קטן, כך היא ההטעמה לפי ברויאר ותוכנת הכתר וכן צריכים לקרוא
 י יז הַעֲרָקִי: ה"א בפתח, לא בקמץ
 י יט וצָבִים: יש לקרוא את הי"ד בחירק: ..גם ולא...אים
 י כא אֲחִי יֵפֶת הַגְּדֹל: הטפחא (טרחא) במילה אֲחִי
 י כה יִקְטֹן: הי"ד בקמץ קטן
 י לב וּמֵאֵלָה: בגרש, כן הדבר לפי ברויאר, תורה קדומה ואחרים וזהו הנוסח הנכון
 יא ב וַיְהִי בִּנְסֻעַם מִקֵּדָם: טעם טפחא בתיבת וַיְהִי. וַיֵּשְׁבוּ שֵׁם: טעם נסוג אחור ליר"ד וכן
 בפסוק לא
 יא ג הָבָה מלעיל וכן בפסוק הבא ובפס' ז ובכל מקום⁷ לְאַבְנֶן: האל"ף בקמץ
 יא ד וַנַּעֲשֶׂה-לָנוּ: העמדה קלה בנ"ן בגלל הגעיה שם
 יא ז וַנִּבְלָה: הנ"ן איננה בקמץ חטוף (הנקרא כחולם) אלא בקמץ רחב רגיל והבי"ת בשווא נע
 הערה: יש לשים לב להבדלי ההטעמה בפסוקים הבאים.
 ככלל, הראשון ברשימה וְאַרְפַּכְשָׁד חַי מוטעם בזקף והבא בתור בסדרת טפחא, וכך ההטעמה
 מדלגת בין טעמים אלו עד סוף הרשימה. יש לשים לב גם להבדלי ההטעמה בשתי התיבות
 הראשונות של הפסוק השני אצל כל אחד ואחד: וַיְחִי אֲרַפְכְּשָׁד לעומת וַיְחִי-שֵׁלַח, הראשון
 במונח רביע ובשני התיבות מוקפות. ובכן: הראשון במונח רביע, בשני, בשלישי וברביעי, התיבות
 מוקפות ומהחמישי ואילך שוב במונח רביע.
 יא כח מוֹלְדָתוֹ: הדל"ת בשווא נח, אין לקרואה בסגול
 הפטרת שבת ראש חודש, השמים כסאי ישעיה סו:
 ג עָרַף כָּלֵב: טעם נסוג אחור לעי"ן מִבְּרָךְ: טעם נסוג אחור לבי"ת. למרות הנסיגה נשמר הצירי,
 אבל נוספה געיא, וכן בפסוק הבא
 ח הַיִּוְחָל: ה"א השאלה מנוקדת בחטף וטעם נסוג אחור ליר"ד. אִם-יִנְלָד-גְּוִי: יו"ד בחירק קטן,
 וא"ו בדגש חזק, קמוצה ומוטעמת מדין נסוג אחור, ולמ"ד בגעיא

⁶ יש לדון אם הקורא קרא ויהיו בספר תורה אשכנזי. לדעת קסת הסופר מחזירים אותו, אבל נראה שלא היה פוסק כך
 לו ידע שכן הוא בכתר ארם צובא, ושיש עדות בישראל נוהגות כן לכתוב ויהיו.

⁷ בבראשית כט כא נמשך למלרע בגלל האל"ף במילה הבאה

יא **מִזִּזוּ**: להיזהר לא לקרוא מזיו

יב **הַנְּנִי**: נון ראשונה, על אף הקושי, בשווא נח. **תִּשְׁעָשְׁעוּ**: שתי השינוי בקמץ רחב

יד **וְזָעַם**: במלרע

טז **וְרָבּוּ**: הטעם בבית מלרע; **חֲלָלִי** הלמ"ד בשווא נע.⁸

יז **וְהַמִּטְהָרִים**: המ"ם בחירק ולא בשווא⁹

יח **בָּאָה**: במלרע

יט **מִשְׁכֵּי קֶשֶׁת**: טעם נסוג אחור למ"ם ושינוי בשווא נע

כא **לְלוּיִם**: הלמ"ד רפויה ללא דגש ובשווא נח

מתוך חלק הדקדוק בתורה קדומה: "ארבעה ספרים אין מסיימים בהם אלא מלמעלה (כלומר כופלים את הפסוק הלפני אחרון) וסימניך יתק"ק – ישעיהו, תרי עשר, קהלת וקנינות (איכה)"

הערה כללית בקשר לתפילת מוסף של שבת ראש חודש: יש לקרוא "חֲרָבָה עֵירָנוּ" כאשר החי"ת בקמץ גדול [והרי"ש בשווא נע] ולא בקמץ קטן [ושווא נח] שאז יש בכך כדי לשוות למילה זו משמעות שונה ובלתי רצויה.

ו ט **בְּדִרְתָּיו** ראב"ע פירוש ב הארוך דקדוק המילים: לשון יחיד מן **בְּדוּרוֹתָיו** - 'דור', לא 'דורה' כלל (כנגד ב"ר ל,ט), כמו מן 'אבות' - 'אב'. ונקרא 'דור', מגזרת "מדור באחלי רשע" (תה' פד,יא) - זמן דירתו בעולם הזה; והוא תואר.

מבשר עזרא

ר"ל שהוא תואר כמו גר והוא על דרך פי ר"ת בתוס' חולין ס"ד כדור
תוספות מסכת חולין דף סד עמוד א ד"ה כוורת

פי' הקונט' כדור פלוט"א בלעז משמע דגס כוורת ברי"ש כדור שהוא פלוט"א אחרונה ברי"ש כדאמר בחגיגה (דף ג) דברי חכמים כדרבנות כדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיה כב) ענוף יענף [ענפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"א אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר כדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכירים אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באחלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ.) גרים בקונט' כוורת בדל"ת ופירש עגולה ככד.

מהספר החדש על ספר בראשית של הרב יעקב מדן נר'ו כי קרוב אליך¹⁰.

שלושה פסוקים בפרשתנו מצביעים על חטא השחיתות והחמס שהביא את העונש הנורא:
[יא] וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס: [יב] וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי-הִשְׁחִית כָּל-בָּשָׂר אֶת-דֶּרֶכָּו עַל-הָאָרֶץ: ס [יג] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קָן כָּל-בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי-מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם

ממקראות אחרים ניתן ללמוד שהשחיתות עשויה להתפרש כגילוי עריות:
בראשית לח ט וַיַּדַּע אוֹנָן כִּי לֹא יְהִיָּה הַזֶּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל-אִשְׁתּוֹ אֲחִיו וַיִּשְׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נָתַן-זָרַע לְאָחִיו:

⁸ 'חללי' לפעמים הלמ"ד הראשונה בשווא נח ולפעמים בשווא נע. צריך לעיין אם יש געיא בחי"ת במדויקים.

⁹ בנין התפעל

¹⁰ ספרו החדש של הרב יעקב מדן, מראשי ישיבת הר-עציון, הוא חגיגה של ממש לאוהבי התנ"ך. הספר מגיש בפנינו בין חמישה לשבעה מאמרים על כל פרשה מספר בראשית, ומציג את סיפורי ספר בראשית באור בהיר ומחיה. עוד פרטים:

יחזקאל כג יא וַתֵּרָא אֲחוֹתוֹ יָאָה אֶהְיֶיבָהּ וַתִּשְׁתַּח וַתִּגְבְּתָהּ מִמֶּנָּה וְאֶת־תַּזְנוּתֶיהָ מִזְנוּגֵי אֲחוֹתָהּ:
 חמס מתפרש כגזילה, ולעתים לאו דווקא של פושע בודד אלא גזילה בחסות החוק:
 מיכה ו יא-יב הַאֲזִנָּה בְּמֵאזְנֵי רִשְׁעֵי וּבְכִסִּים אֲבָנֵי מֶרְמָה: [יב] אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי מְלָאוֹ חֶמְס וְיִשְׁבִּיָּה
 דְּבָרוֹ-שֶׁקֶר וּלְשׁוֹנֹם רְמִיָּה בְּפִיהֶם:
 צפניה א ט וּפְקֻדָּתִי עַל כָּל־הַדּוֹלֵג עַל־הַמִּפְתָּן בְּיוֹם הַהוּא הִמָּלְאִים בֵּית אֲדֹנֵיהֶם חֶמְס וּמֶרְמָה:
 בשני המקראות מדובר על חמסנים עשירים מן החברה הגבוהה, ויש להניח שהם
 עושים את מעשיהם בחסות החוק ולא באלימות גרידא.

אפשר ששני החטאים שלפנינו הם למעשה חטא אחד המשלב גזל וגילוי
 עריות: גזילת נשים מתחת יד בעליהן, ושמא בחסות החוק המגן על "בני
 הא־לוהים". בכך ממשיכה הפרשה את הנאמר בפרשה הקודמת על דוד המבול:
 ו א-ד [א] וַיְהִי כִּי־תָחַל הָאָדָם לָרֵב עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יָלְדוּ לָהֶם: [ב] וַיֵּרָאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים
 אֶת־בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מְכָל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: [ד] הַנְּפִלִים הָיוּ בְּאֶרֶץ בְּיָמֵם
 הָהֵם וְגַם אַחֲרֵיהֶן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בָּנוֹת הָאָדָם וַיָּלְדוּ לָהֶם הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם
 אָנְשֵׁי הָשָׁם:

ופירש רש"י (שם):
 כשהיו מטיבין אותה מקושטת ליכנס לחופה, היה גדול נכנס ובוועלה תחלה.
 גדולי האנושות והחזקים שבהם, שראו עצמם כ"בני הא־לוהים", ניצלו את כוחם
 ואת סמכותם כדי לחמוס נשים מבעליהן: כך נהג לימים גם פרעה מלך מצרים
 בעת שנטל את שרה מאברהם; כך נהג אבימלך מלך גרר עם שרה וכמעט גם עם
 רבקה; כך נהג שכס בן חמור נשיא הארץ עם דינה; וכך נהגו גם אנשי סדום עם
 האורחים שבאו בצל קורתם. לימים עתיד דוד מלכנו להישפט בחומרה על
 מעשהו בבת שבע, כמו בני הא־לוהים שנהגו כך בבנות האדם.
 <<א"ה: מעשה תערובת קחזינא הכא! רש"י מדבר על מעשה של "תבעל להגמון תחלה"
 המופיע בתלמוד בתחילת מסכת כתובות, הרב מדן מדבר על גזלת נשים מבעליהן.
 על עולם שאלו היו הנורמות שלו הביא הקב"ה את המבול. התורה לא "עשתה
 הנחה" לחברה האנושית בתביעתה לקיים משפחה מסודרת ונאמנת של איש,
 אשתו וילדיהם.

הפרשה הממשיכה את עניין המבול היא פרשת סוטה (במדבר ה), העוסקת
 בבגידת אישה בבעלה. על הקשר בין הפרשיות עמדו חז"ל דווקא דרך דוד מלכנו,
 המלך הכול־יכול, שנטל אל ביתו את בת שבע בחסות ההלכה והחוק:
 <<א"ה: שוב לא דק! דויד לקח את בת-שבע לא בחסות ההלכה, וגם לא בחסות החוק!
 אלא אם המחבר מתכוון לנישואיו עמה אחרי שאוריה נהרג במלחמה עם בני-עמון.
 קריאת בת-שבע לביתו וביאתו עליה, לדעת חז"ל אולי חפים מאיסור חנק של אשת איש,
 אבל לא מוצדקים בחסות ההלכה! לא היה שום חוק מתיר לדויד לנהוג כן.
 למרבה, החוק מתיר לו שמואל א ח יג וְאֶת־בָּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרִקְחָתוֹת וּלְטַבָּחוֹת וּלְאִפוֹת:
 אבל לא יותר מזה. נמשיך בדברי הרב מדן נר"ו:

רבי הונא בשם ר' שמעון בן לקיש אמר: אלף וחמש מאות אמות חפר
 דוד לעמוד על משתיתה של ארץ.

דתניא, שלש בתולות הן: בתולת אדם, בתולת שקמה, בתולת הארץ.
 בתולת אדם - כל שלא נבעלה מימיה. בתולת שקמה - כל שלא
 נקצצה מימיה. בתולת הארץ - כל שלא נעבדה מימיה. רשב"ג אומר:
 כל שאין בה חרס.

וכיוון שחפר דוד אלף וחמש מאות אמה מצא בה חרס. אמר: כל יגיעה זו שיוגעתני ואחר כך מצאתי חרס? באותה שעה נתן הקב"ה פתחון פה לחרס, אמר: אין זה מקומי, אלא בשעה שנבקעה הארץ ירדתי כאן, אם אין את מאמיני, הרי תהום תחתני. נטלו דוד, ועלה תהום והציפו (מדרש שמואל, כו).¹

למדרש זה, ולהבדיל בינו לבין גרסת התלמוד לאגדה זו, הפנה אותי לפני שנים רבות ידידי ר' אביה הכהן.

המדרש מתאר את דוד המכין את התשתית לבניית בית המקדש. הוא חופר בהר הבית כדי להגיע לתשתיתה הבתולית של הארץ, למקום שלא היה שם אדם מעולם, כדי לוודא שלא מונחת שם טומאה (אדם מת), העלולה לטמא את המקדש שייבנה במקום. הוא מוצא שם חרס ומסיק מכך (בדומה לממצא ארכיאולוגי) שהיה במקום יישוב עתיק, ושם טמונה שם טומאת התהום. אך החרס פותח את פיו ואומר לו שהוא נמצא שם מטבע ברייתו ולא הונח שם על ידי אדם. החרס סוכר ופוקק את התהום מלהעלות ולהציף את העולם. דוד נוטל אותו ממקומו, והתהום אכן עולה ומאיימת להציף את העולם, בדומה למבול.

המדרש טומן בחובו משל, שהרי הוא קורא לקרקע "בתולה" והחרס נועל את פתחה. דוד, העוקר את החרס, פותח את פתחה של הבתולה, והתהום מאיימת להציפו. סיפור בני הא־לוהים, השליטים, שנטלו נשים מכל אשר בחרו ועלתה התהום והציפתם במבול. שב ועולה בכבואתו של דוד מלכנו במעשה בת שבע.²

2. ראו על כך בהרחבה בספרי: דוד ובת שבע – החטא העונש והתיקון (אלון שבות, תשס"ב), עמ' 32–44.

מעשייה זו מופיעה גם בתלמוד, ושם מתבררת הזיקה בינה ובין פרשת סוטה:

בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפיה עלמא. [בשעה שכרה דוד את היסודות למזבח בבית המקדש, צפו (עלו) מי התהום, ובאו לשטוף את העולם].

אמר דוד: מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח? ליכא דקאמר ליה מידי [האם יש מי שידע אם מותר לכתוב שם ה' על חרס ולזרוקו לתהום וינח? לא היה מי שיאמר לו דבר].

אמר דוד: כל דידע למימר ואינו אומר ייחנק בגרונו.

נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו: ומה לעשות שלום בין איש לאישתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה יימחה על המים, לעשות שלום בעולם כולו על אחת כמה וכמה?! אמר ליה: שרי; כתב שם אחספא ושדי לתהומא [אמר לו אחיתופל לדוד: מותר; כתב דוד שם ה' על חרס

והשליך לתהום] (סוכה נג ע"א-ע"ב).

בתלמוד לא מופיעה השיחה בין דוד לבין החרס. עם זאת, התלמוד מציג את הפתרון למניעת המבול: דוד כותב את שם ה' המפורש על חרס, משליך אל המים ומציל את העולם משיטפון. פתרון מקורי זה מבוסס על פרשת סוטה:

וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הִפְּהוּ בְּסֵפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַפָּרִים: (במדבר ה, כג)

האלות כוללות בתוכן את שם ה' המפורש, והוא נמחה במים. דוד ואחיתופל למדו מכאן שמחיית שם ה' על המים מותרת כדי להציל את העולם כולו ממחייתו במים.

על פי הצעתנו, העולם עמד להימחות במים בימי דוד בגלל חטאו בבת שבע, שהיה מעין חטא בני הא-לוהים שנטלו נשים מכל אשר בחרו ואף מיד בעליהן. על חטא זה בא המבול, וכמעט בא פעם נוספת בימי דוד. בשני המצבים, הפתרון היה במחית שם ה' אל המים: בדוד כפי שדרשו חז"ל, באופן שמנע את המבול; ובדוד המבול במחית היקום כולו, ובכלל זה האדם הנברא בצלם א-לוהים.³

<<א"ה: שוב, אני מתקשה להבין מניין למחבר שהיה עלול לבוא מבול בימי דוד? עם תום המבול בנה נח מזבח וייסד בו את תשתית הכפרה על חטא המבול. במקום המזבח נשבע הקב"ה שהמבול לא ישוב עוד. דוד יסד במעשהו את התשתית למזבח בבית הבחירה,⁴ אותו מזבח שנועד לכפר על עוונותינו.

3. השורש מ"ח, הנוסח ביחס למחית ה' על המים, נזכר פעמים אחדות גם בפרשתנו: "אמחה את האדם" (ו, 6); "ומחיתי את כל היקום" (ו, 7); "וימח את כל היקום" [...] וימחו מן הארץ" (ו, 7). (ג).

4. על פי מסורת ישראל, המזבח של נח נבנה במקום בית המקדש – דאו רמב"ם, הלכות בית הבחירה, ב, ב.

ע"כ מהספר החדש על ספר בראשית של הרב יעקב מדן נר"ו כי קרוב אליך.

ו טז (אליהוא הגיגים)¹¹ צָהָרָן תַּעֲשֶׂה לְתִבָּה וְאֶל־אֲמָה תְּכַלְנָה מִלְמַעְלָה וּפָתַח הַתִּבָּה בְּצִדָּהּ תִּשָּׂא

מקום ההפסק רומז כי ש'תכלנח' מוסב על הצוהר [ולא על התיבה], אף כי לא מחויב. מה דעתכם – אפשר?

א"ה: תְּכַלְנָה עם כינוי גוף לנקבה, לכן ברור שאין הוא עולה על הצוהר.

ו יז אֶת־הַמִּבּוּל מִיָּמֵי עַל־הָאָרֶץ רַאב"ע בפירוש הארוך: הטעם מבול המים. העיר על כך ר"מ ראטה בספר מבשר עזרא

בראשית ו' י"ז את המבול מים "הטעם מבול המים". אך בפ"י הנדפס נראה שלא נחה דעתו בהיפוך הזה, כמו דמעות בשליש לר"מ הכהן, וכתב "טעם המבול מים דרך קצרה, וכן הוא, המבול מבול מים". והוא כמ"ש ראב"ע בכמ"ק, הנבואה נבואת עודד הנביא, הארון ארון הברית. ע"י לעיל.

ו כא אליהוא (הגיגים) וְאִתָּה קַח־לָךְ.

נראה כי 'אתה' תיבה "מיותרת". מה דעתכם?

א"ה: בא לומר שזה תפקידך עתה אחרי בניית התיבה ואחרי שהחיות הבהמות ועופות יבואו מאליהם.

ז יד אליהוא (הגיגים) הִמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ...

שוב רשימה המחולקת בטעמים הולכים ומתחזקים.

ובהמשך פס' כא): בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל־הָאָדָם: [וכבר הערתי על הפסוק בפרשתנו 'זרע וקציר. . . לפני שנים רבות].

ט ב שאלת חכם: בפרשת נח, ט,ב ומוראכם וחיתכם יהיה, על כל חית הארץ, ועל כל עוף השמים. בכל אשר תרמוש האדמה ובכל דגי הים, בידכם ניתנו.

לכא' לפי חלוקת הפסוק באתנח במילה שמים, הרי שהמשך 'בכל אשר תרמוש האדמה ובכל דגי הים' – שייך לסיומת 'בידכם ניתנו'. אבל א"כ הב' של 'בכל מיותרת, והול"ל כל אשר – בידכם ניתנו. גם לא מובן למה על החיות והעופות יהיה רק מוראכם, ואילו הרמשים והדגים ניתנו בידכם לגמרי.

יותר מסתבר שהחלוקה העיקרית בפסוק היא בטיפחא. ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים [ו]בכל אשר תרמוש האדמה ובכל דגי הים. וכל אלו – בידכם ניתנו.

תשובה: קודם אעתיק את הפסוק בטעמים: **וּמִוֹרָאֲכֶם וְחִיתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיָדְכֶם נִתְּנוּ:** הבי"ת בכל מקרה נראית כאות שימוש שאינה מתאימה, אחרי מילת היחס 'על' מה צורך להחליף באות בי"ת?

אולי החיות והבהמות נבונות יותר מהרמשים והדגים, ואין מורא האדם על רמשים ודגים. אבל הבי"ת בכל מקרה קשה.

ראב"ע: בידכם נתנו כי בידכם. וי"א כי בי"ת בכל ובכל מקום ווי"ן. והקרוב שהוא דבק עם מוראכם:

לא כ"כ מובן. לפי הפירוש הראשון, שתי המילים האחרות מסבירות שהמורא והחיתית הם כי הכל ניתן ביד האדם.

לפי היש אומרים **כָּכָל** ... **וּבְכָל** משמשים כמו וי"ו: 'ואשר', 'ודגי'. 'הקרוב' – שתי המילים האחרות מסבירות את הרישא, כלומר כדבריו בפתחת דבריו.

רד"ק: קשר תחלה ומוראכם עם מלת על ואחר כן עם בי"ת השמוש, ושני הקשרים נכונים בלשון, ואמר **בכל חיה שתדמש על האדמה**. וכן **ובכל דגי הים**, שאינם רומשי האדמה ואינם עמכם ביבשה, ואעפ"כ בהם יהיה מוראכם כי בידכם נתנו. ואף על פי שזכר כל חית הארץ ובהמה וחיה בכלל הוסף עוד **בכל אשר תרמוש** לרבות השרצים והעקרבים, כי כולם רומשים על האדמה וכולם בכלל, ואמר **תרמש** נקבה, כי לכולם יש נפש חיה אפי' לקטני קטנים כי כולם מתנועעים ואין תנועה בלא נפש:

ועתה לעניננו, ברור שבידכם נתנו עולה גם על החיות והעופות.

אלא שבסיפא מוסיף לא רק מורא אלא גם שימוש לכל צורכיכם למשל לעבודה.

וחיכה עם התוספת עד שהזכיר גם רמשים ודגים.

תגובה: בדברי ראב"ע שמביא בשם י"א אכן נראה שמחלק את הפסוק לשנים, מורא על החיות והעופות ואילו הדגים והרמש בידכם ניתנו.

את הבי"תין הוא מפרש כווי"ן. גם בכל וגם ובכל. אך ראב"ע עצמו מסכים עם רד"ק.

אם הפסוק כולו שייך גם למוראכם וגם לבידכם ניתנו, ניתן לומר שהחלוקה העיקרית היא בטיפחא או להיפך בתחילת הפסוק אחרי יהיה.

ט כג אליהוא (הגיגים) ויקח' שם ויפת את השמלה וישלימו על-שכם שניהם וילכו אתרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אתרנית וערות אביהם לא ראו:

החלוקה הזאת חריגה קצת, כי לרוב, כאשר נושא הפעלים משתנה, שם מחלקים את הפסוק.

אלא פה העדיפו לחלק 2:2 – כלומר שתי פעולות מול שתי פעולות, אף כי שתי הראשונות אינן שייכות לאותו נושא.

א"ה: אם לציין חריגה תחבירית הרי ופניהם אחרנית צריך לבוא עם וילכו אחרנית.

תן לחכם ויחכם עוד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע

שם): www.ladaat.net/gilionot.php

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: maanelashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺